

Majanduskomisjon

Kuupäev digiallkirjas

Seisukohad ehituseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadustele (riigikaitse ehitiste planeerimise ja ehitamise kiirendamine) 789 SE

Lugupeetud hr Reinaas

Eesti Planeerijate Ühing (edaspidi: EPÜ) mõistab ja toetab eesmärki tugevdada Eesti riigi kaitsevõimet Eesti Vabariigi suveräänsuse säilimiseks. Samas soovime rõhutada, et laiapõhjalise riigikaitse tugevus ei seisne üksnes rajatiste olemasolus ja kiirendatud protsessides, vaid ka ühiskondlikus usalduses, koostöös ning elanikkonna valmiduses sellesse panustada. Riigikaitse ei tohiks vastanduda või eemalduda üksteisest riigi ja elanike huvid vaid riigikaitse peaks sündima läbi koostöö. Ruumilised otsused, mis mõjutavad kohalike kogukondade elukeskkonda ja omavalitsuste arengut, peavad ka riigikaitse eesmärkide täitmisel tuginema läbipaistvale ning õiguspärasele menetlusele, mis võimaldab sisulist koostööd nii kohalike omavalitsuste kui kogukondadega. Demokraatlikud väärtused, sh kaasamine, argumenteeritud otsustamine ja huvide tasakaalustamine, ei ole takistus, vaid Eesti riigi toimimise alus. Nende väärtusteta ei ole riiki, mille hoidmise eesmärki see eelnõu kannab.

EPÜ peab vajalikuks, et eelnõu kavandatavad erimenetlused ja planeerimisseaduse erandid oleksid sõnastatud nii, et kiirendamise kõrval oleks selgelt tagatud vähemalt **minimaalne vajalik koostöö** ja **kaasamine asukohavaliku varases faasis** ning et **mõjude leevendamine** ja **kompenseerimine** oleks ette nähtud süsteemselt, mitte üksikjuhtumite kaupa.

Järgnevalt esitame oma täpsustatud tähelepanekud ja ettepanekud eelnõu edasiseks menetlemiseks.

1. EPÜ ei nõustu riigikaitse objektide täieliku väljavõtmisega Eesti planeerimissüsteemist. Oleme seisukohal, et ka riigikaitse kavandamine saab olla pikaajaliselt ette vaatav, planeerimispõhimõtteid järgiv ja seetõttu **erimenetlused ja erandid peaks rakenduma vaid erandjuhtudel**.

Eelnõu § 9 kohaselt jäetakse planeerimise regulatsioon üldse kohaldamata nii Vabariigi Valitsuse otsusega määratud ehitiste puhul (PlanS § 2 lg 2 uus sõnastus) kui ka loetelu alusel ilma Vabariigi Valitsuse otsuseta (PlanS § 2 lg 2¹) ning lisaks võimaldatakse teatud juhtudel detailplaneeringu koostamise kohustus täitmata jätta (PlanS § 2 lg 2³) ja varasemaid planeeringuid peatada (PlanS § 2 lg 2⁴).

Rõhutame, et planeeringu keskne väärtus ei ole üksnes „paber“, vaid avalikus protsessis arutelu selle üle, **kuidas, kus** ja osalt ka **kas** ruumiotsust (antud juhul riigikaitse objekti rajamiseks) tehakse. Kui igasugune avalik protsess kaob, suureneb vastasseis ja kaob usalduse loomise mehhanism – avalikkusele jääb mulje „monoloogist“, mitte dialoogist. See risk on eriti suur just siis, kui kavandataval objektil on oluline ruumiline ja sotsiaalmajanduslik mõju (nt harjutusväljad, lasketiirud, linnakud), mille puhul eelnõu näeb ette planeerimisseaduse kohaldamata jätmise juba loetelu alusel (PlanS § 2 lg 2¹).

Samas mõistame, et teatud kriisiolukordades (erandjuhul) peab riik saama tegutseda kiiremini ning kõiki osapooli kaasav ja mitmeid avalikustamisi nõudev menetlus ei ole alati lihtsalt võimalik. Küsimus ei ole eesmärgis (riigi julgeolek ja sõjaline riigikaitse), vaid vahendis: eelnõu kujundab kiiruse peamiseks meetmeks planeerimismenetluse kõrvalejätmise, kuigi kiirem protsess on võimalik saavutada ka planeerimise ja kaasamisega.

Palume eelnõu edasises menetluses eelistada lahendusi, mis kiirendab menetlust, kuid ei loobu planeerimisest kui avalikust tasakaalustamise mehhanismist. Pakume EPÜ poolt välja järgmised võimalikud lahendused:

- **Ajaliselt piiritletud „kiirtee“ menetlus riigikaitse objektidele**, kus on selged tähtajad ja proportsionaalsed menelustoiimingud (nt lühendatud kooskõlastus- ja avalikustamise tähtajad, lühendatud menetlus kus on ära jäetud mõned etapid-näiteks DP vastuvõtmine jms), kuid säilib vähemalt minimaalne avalik kaasamine ja teavitamine ja põhjendatud kaalutus. See võiks olla erisäte PlanS eelnõu § 9 muudatuste täiendusena.
- **Minimaalsed, kuid sisulised konsultatsioonid KOViga** ja põhimõtteline ruumilise sobivuse ja mõjude/tingimuste kontroll ka juhtudel, kus eelnõu praegu võimaldab detailplaneeringu kohustuse täitmata jätta (PlanS § 2 lg 2³). Eesmärk on vältida olukorda, kus KOV-i roll taandub üksnes „ärakuulamiseks“, ilma reaalse võimaluseta lahendust koostöös kujundada. Ruumiliste otsuste vastutus laieneb ka KOV-ile ja seetõttu ei ole piisav vaid ärakuulamine. Eriti arvestades, et ehitised vajavad hilisemalt nii ehitus- kui ka kasutuslubasid, tuleb koostööd läbi viia võimalikult varakult. Näitena tooks välja Narva linnaku asukohavaliku, kus koostöös linnaga leiti linnakule sobilikum asukoht kui algselt RKIK-i poolt planeeritud oli.
- **Kaasamise eesmärgi täpsem määratlemine**. Arusaadavalt ei ole otstarbekas ega vajalik konsultatsioonides ja teavitamisel avada avalikkuse jaoks „kas“ küsimust. Selgitamist vajavad eelkõige kaasnevad mõjud ja kokku leppimist hüvitismeetmed. **Mõjude ja leevendusmeetmete kohustuslik käsitlus peab olema juba kiirmenetluses**: vähemalt põhimõtteliselt tuleb kirjeldada peamised ruumilised, sotsiaalsed ja keskkonnamõjud ning leevendusmeetmete raam (sh vajadusel ümberkorraldused ruumikasutuses ja taristus). Need leevendusmeetmed peavad olema rakendatavad riigi poolt paralleelselt või tagant järgi – pärast riigikaitse objekti valmishitamist. Muuhulgas võib selleks

kohustuseks olla ka piirkondade ümberplaneerimine vmt lahendused, mille tagab riik.

- **Planeeringute peatamise** (PlanS § 2 lg 2⁴) **kasutamine üksnes erandina** ning selgete eeldustega: peatamine peab olema proportsionaalne, ajaliselt ja ruumiliselt piiritletud ning seotud läbipaistva põhjendusega, **miks olemasoleva planeerimise regulatsiooni kohaldamine kiirmenetluses ei ole võimalik**.
- **Planeeringute peatamine vajab laiemat lahti mõtestamist**, mida see tähendab planeerimisseaduse mõistes ja milliseid kohustusi see toob kaasa osapooltele näiteks planeeringu osalise peatamise puhul kui ülejäänud planeering ei ole peale osale alast riigikaitse objekti ehitamist enam realiseeritav või on oluliselt muutunud mõjud või muud tingimused (näiteks tehnovõrkude lahendused) seoses riigikaitse objekti ehitamisega. Või mis saab siis kui objekti ehitamist on alustatud kuid see ei ole valminud 5 aasta jooksul (Plans §9 lg (24)). Milline on kompensatsioonimehhanism kui ülejäänud detailplaneering ei ole enam ellu viidav või vajab uut planeeringut? Milline on protsess muudatuste sisse viimisel üldplaneeringusse või kas peale peatamist, kui riigikaitse objekt on ehitatud, tuleb detailplaneering peale peatamist ka kehtetuks tunnistada?
- Ümber sõnastada §9 (2³), kus on kirjutatud „riigikaitse ehitist on vaja viivitamatult ehitada detailplaneeringu koostamise kohustusega tiheasustusalale,“. Toome välja, et detailplaneeringu koostamise kohustus on määratletud kohalike omavalitsuste üldplaneeringutes ja see võib olla määratud erinevatel juhtudel, mis ei ole seotud tiheasustusaladega. Lisaks on tiheasustusalade määratlus seaduses senini erinev ja seda ei saa aluseks võtta riigikaitse ehitiste ehitamisel konkreetse olukorra määratlusena. Korrektne sõnastus on „riigikaitse ehitist on vaja viivitamatult ehitada detailplaneeringu koostamise kohustusega alale,“.

Kokkuvõttes on **riigikaitse ehitiste rajamist võimalik kiirendada ka planeerimise põhiprintsiipe kõrvale jätmata**. Eelnõu § 9 kavandatud PlanS § 2 lg-te 2 ja 2¹ põhioloogia (planeerimisseaduse kohaldamata jätmine) tuleb asendada või vähemalt sisuliselt tasakaalustada selge, tähtajalise ja proportsionaalse **kiirmenetlusega**, mis säilitab arusaadavuse, koostöö ja avalikkuse kaasamise miinimumstandardi ning vähendab vastasseisu riski.

Miinimumstandardi osas peab jääma lahendus, kus lahenduste väljatöötamise ja otsustusprotsessi kaasatakse vähemalt ruumilise keskkonna planeerija pädevust omav isik ja keskkonnaekspert, samuti kohalik omavalitsus.

2. Eelnõu rakendamise seonduvalt jääb ebaselgeks, milliste objektidega ning millise ruumilise ulatusega praktikas arvestada tuleb ja keda kavandatavad erisused tegelikult puudutavad. Mõistame, et riigikaitse objektide täpne asukoht ja detailsed parameetrid võivad olla salastatud, kuid siiski on vajalik vähemalt üldisel tasemel (nt

kasvõi maakonna või regiooni täpsusega) teadmine, et pikaajalistes planeeringutes oleks nende objektide vajadusega võimalik samuti arvestada.

Läbipaistvuse puudumine tekitab elluviimisel, mis on paratamatult ruumis tajutav ja mõjudega, praktilise probleemi kus kohalikel omavalitsustel ja kogukondadel ei ole võimalik varakult reageerida, ette valmistada või ka näiteks mingitele objektidele paremaid asukohti koostöös välja pakkuda. Ruumilised konfliktid ja vastasseis ning sellega kulmineeruv vaidlustamine, ei teki enamasti pelgalt objekti olemasolust, vaid ka suures osas teadmatusest.

Palume eelnõu edasisel menetlemisel (või vajadusel täiendavate rakendusnormide kaudu) kehtestada selge standard, et enne riigikaitse ehitise rajamise otsustamist ja vähemalt üldplaneeringute ning muude pikaajaliste planeeringute koostamise kontekstis, oleks avalikustatud mittetundlik info riigikaitse objektide kavandamise võimalikult täpsete asukohtade ja olemuse kohta (nt maakond/regioon, mõjuala, põhimõtteline ruumivajadus). See võimaldab riigikaitse vajadusi süsteemselt ja ennetavalt arvestada juba pikaajalises ruumilises planeerimises (sh taristu, ligipääsetavus, elukeskkonna kaitse, kaitse- ja puhveralade ning leevendusmeetmete kavandamisel), mitte alles üksikotsuste kaudu ja kriisikommunikatsiooni meetodil.

Lõpetuseks kinnitame, et Eesti Planeerijate Ühing ja selle liikmed on alati valmis tegema koostööd riigikaitse asutuste, ministriumide ning kohalike omavalitsustega, et laiapõhjalise riigikaitse ruumilised vajadused oleksid selgemini ja süsteemsemalt arvesse võetud juba tavapärase planeeringute koostamise käigus piisavalt varases staadiumis, sh üldplaneeringud, maakonnaplaneeringud ning üleriigiline planeering. Peame oluliseks, et riigikaitse otsesed ruumivajadused ja laia riigikaitsekäsitusega kaasnevad põhimõtted oleksid võimalikult varakult ja sobivas üldistusastmes planeerimisprotsessides nähtavad. Nii on võimalik vältida hilisemaid konflikte ning kujundada toimivad lahendused nii riigi kaitsevõime kui kohalike kogukondade elukeskkonna vaates.

EPÜ on valmis panustama oma erialateadmiste ja praktilise kogemusega, et ühiselt leida tasakaal kiiruse, õiguspärasuse ja usalduse vahel ning kujundada menetluse lahendused, mis võimaldavad riigikaitse objektide kavandada ja rajada vajalikus tempos, säilitades samal ajal koostöise planeerimiskultuuri ning läbipaistva ja kaasava otsustamise põhimõtteid.

Lugupidamisega,
Kaie Enno
/allkirjastatud digitaalselt/

Eesti Planeerijate Ühingu
Juhatuse esimees